ISSN 2181-

ACTIVE DIRECTORYDAN TEKSHIRISH VA O‘CHIRISH

Farg‘ona Davlat Texnika Universiteti assistenti
Nazirkulov Jamoldin Davlatjon o'g'li
Farg‘ona Davlat Texnika Universiteti
4-bosqich 55-22 guruh talabasi:
Rasuljonov Umidjon, XoliddinovXusanboy
E-mail: 57 Jamoldin
57@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu ishda Active Directory (AD) muhiti bilan ishlash jarayonida obyektlarni – foydalanuvchilar, kompyuterlar yoki guruhlarni – tekshirish va ularni xavfsiz tarzda o‘chirish usullari ko‘rib chiqiladi. AD’da ma’lumotlarni izlash, mavjudligini aniqlash, atributlarini tahlil qilish hamda noto‘g‘ri yoki keraksiz obyektlarni aniqlab, ularni to‘g‘ri yo‘l bilan o‘chirish bo‘yicha amaliy yondashuvlar yoritiladi.

Аннотация: В данной работе рассматриваются методы проверки и удаления объектов в среде Active Directory (AD), таких как пользователи, компьютеры и группы. Описываются способы поиска данных, анализа их свойств, выявления неактуальных или ошибочных объектов и их безопасного удаления.

Annotation; This work discusses methods for checking and deleting objects in an Active Directory (AD) environment, including users, computers, and groups. It describes techniques for searching data, analyzing object attributes, identifying unnecessary or outdated entries, and safely removing them. Special attention is given to using PowerShell for.

Kalit so‘z: Active Directory, obyektlarni tekshirish, obyektlarni o‘chirish, foydalanuvchi boshqaruvi, PowerShell buyruqlari, Recycle Bin, zaxira nusxa, xavfsiz o‘chirish, avtomatlashtirish.

Ключевые слова: Active Directory, проверка объектов, удаление объектов, управление пользователями, команды PowerShell, Recycle Bin, резервное копирование, безопасное удаление, автоматизация.

Keywords: Active Directory, object verification, object deletion, user management, PowerShell commands, Recycle Bin, backup and restore, safe deletion, automation.

Kirish

Hozirgi kunda axborot texnologiyalari har bir tashkilotning samarali faoliyat yuritishida asosiy omillardan biri hisoblanadi. Korxona miqyosida foydalanuvchilar, kompyuterlar, tarmoq xizmatlari va turli resurslarni markazlashtirilgan boshqarish ehtiyoji tobora ortib bormoqda. Bunday murakkab infratuzilmani tartibli va xavfsiz holatda ushlab turish uchun Microsoft tomonidan taqdim etilgan Active Directory (AD) katalog xizmati keng qo‘llaniladi. AD nafaqat foydalanuvchilarni autentifikatsiya qilish va avtorizatsiya jarayonlarini boshqaradi, balki tashkilotning umumiy axborot arxitekturasini tizimli tarzda yuritishga imkon beradi.Active Directory muhitida vaqt o‘tishi bilan ko‘plab obyektlar – foydalanuvchilar, kompyuterlar, guruhlar, xizmat hisoblari va boshqa resurslar to‘planadi. Ularning ayrimlari ma’lum muddat o‘tgach faoliyatdan chiqadi, eskiradi yoki amalda foydalanilmaydi. Keraksiz obyektlar tizimda to‘planib borishi esa xavfsizlik risklarini oshiradi, tarmoq yuklanishini kuchaytiradi va boshqaruv jarayonlarini murakkablashtiradi. Shu sababli AD tarkibidagi obyektlarni muntazam ravishda tekshirib borish va o‘z vaqtida o‘chirish tizim administratori faoliyatining ajralmas qismi hisoblanadi.

ISSN 2181-

Obyektlarni tekshirish jarayonida ularning oxirgi faoliyati, autentifikatsiya holati, guruhlardagi ishtiroki, huquqlari hamda boshqa atributlari tahlil qilinadi. Tekshiruv natijalariga ko‘ra, keraksiz yoki xavf tug‘diruvchi yozuvlar aniqlansa, ularni xavfsiz tarzda o‘chirish zarur. Bu jarayonni to‘g‘ri tashkil qilish uchun PowerShell buyruqlari, AD Administrative Center, Recycle Bin funksiyasi hamda maxsus audit vositalaridan foydalaniladi. To‘g‘ri yo‘l bilan amalga oshirilgan o‘chirish nafaqat tizimni toza va tartibli saqlashga yordam beradi, balki xavfsizlik siyosatiga mos kelmaydigan yoki yo‘qolgan hisoblar orqali sodir bo‘lishi mumkin bo‘lgan kiber xurujlarning oldini oladi.Ushbu ishda Active Directory tizimida obyektlarni tekshirish va o‘chirishning nazariy asoslari, amaliy usullari, ularga doir xavfsizlik qoidalari hamda avtomatlashtirish imkoniyatlari keng yoritiladi. Shuningdek, noto‘g‘ri o‘chirib yuborilgan obyektlarni tiklash, audit yuritish, zaxira nusxalar bilan ishlash kabi masalalar ham ko‘rib chiqiladi. Mazkur mavzu AD infratuzilmasini boshqarish, optimallashtirish va xavfsizlikni ta’minlash bilan shug‘ullanuvchi mutaxassislar uchun ayniqsa dolzarb hisoblanadi.

1.Active Directory arxitekturasi Domain, Forest, Tree tushunchalariGlobal Catalog va FSMO rollarireplikatsiya jarayoni va uning turlari Obyektlarni

boshqarishFoydalanuvchilarni yaratish, tahrirlash, bloklashKompyuter obyektlari bilan ishlashguruhlar turlari va ularni boshqarish.Xizmat (Service) account'larni boshqarish.

2. Obyektlarni tekshirish (Audit)Keraksiz obyektlarni aniqlashOxirgi faoliyat (Last Logon) tahliliNoFaol (Inactive) hisoblarni aniqlashXavfsizlik jihatidan zaif obyektlarni aniqlash.

3.Obyektlarni o'chirish Standart o'chirish amaliyotiPowerShell orqali avtomatlashtirilgan o'chirishXavfsiz o'chirish siyosatlariBulk delete o'chirish.

4. **Active Directory tizimida** obyektlarni tekshirish va o'chirishning nazariy asoslari, amaliy usullari, ularga doir xavfsizlik qoidalari hamda avtomatlashtirish imkoniyatlari keng yoritiladi. Shuningdek, noto'g'ri o'chirib yuborilgan obyektlarni tiklash, audit yuritish, zaxira nusxalar bilan ishlash kabi masalalar ham ko'rib chiqiladi. Mazkur mavzu AD infratuzilmasini boshqarish, optimallashtirish va xavfsizlikni ta'minlash bilan shug'ullanuvchi mutaxassislar uchun ayniqsa dolzarb hisoblanadi.

5. **Microsoft Active Directory** (AD) tizimi korxona miqyosidagi foydalanuvchilar, kompyuterlar, guruhlar va boshqa katalog obyektlarini markazlashtirilgan tarzda boshqarish imkonini beradi. AD nafaqat foydalanuvchi

identifikatsiyasi va resurslarga kirishni nazorat qilishni amalga oshiradi, balki tarmoq infratuzilmasini tartibli va barqaror holatda ushlab turishga xizmat qiladi.

6. **Active Directory'da** obyektlarni tekshirish va o'chirishning nazariy va amaliy jihatlari, xavfsizlik choralarini qo'llash, avtomatlashtirish imkoniyatlari hamda zaxira va tiklash mexanizmlari yoritiladi. Mavzu IT mutaxassislari va AD administratorlari uchun dolzarb bo'lib, tashkilotlarning axborot infratuzilmasini xavfsiz va samarali boshqarishga xizmat qiladi.

7. **PowerShell buyruqlari,** AD Administrative Center, Recycle Bin funksiyasi va audit vositalaridan foydalanish tizimni samarali boshqarish imkonini beradi. Shu bilan birga, noto'g'ri o'chirilgan obyektlarni tiklash va zaxira nusxalar orqali ma'lumotlarni saqlash tizim barqarorligini ta'minlaydi.

8. **Kompaniyalar va korxonalarda** minglab foydalanuvchi hisoblari, kompyuterlar, serverlar va boshqa resurslar mavjud bo'lib, ularning markazlashtirilgan boshqaruvi murakkab tizimlarni talab qiladi. Shu nuqtai nazardan Microsoft Active Directory (AD) tizimi korxona infratuzilmasini boshqarishning asosiy vositalaridan biri sifatida keng qo'llaniladi. AD foydalanuvchi hisoblarini yaratish, ularni autentifikatsiya qilish, resurslarga ruxsat berish, guruhlarni boshqarish va xavfsizlik siyosatlarini joriy etish kabi vazifalarni yagona platforma orqali amalga oshirish imkonini beradi.

Xulosa

Active Directory (AD) korxona va tashkilotlarning axborot infratuzilmasini markazlashgan holda boshqarish uchun eng muhim vositalardan biridir. Tizimda mavjud foydalanuvchilar, kompyuterlar, guruhlar va boshqa katalog obyektlarining to'g'ri yuritilishi nafaqat samaradorlikni oshiradi, balki tashkilotning umumiy axborot xavfsizligini ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Shu sababli AD muhiti doimiy

ravishda tekshirib borilishi, faol bo‘lmagan yoki keraksiz obyektlar aniqlanib, xavfsiz tarzda o‘chirilishi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. **Microsoft Documentation – Active Directory Administration Guide** (Active Directory bo‘yicha rasmiy hujjatlar, qo‘llanmalar va texnik tavsiyalar)
2. **Brian Desmond, Joe Richards, Robbie Allen – “Active Directory: Designing, Deploying, and Running Active Directory”**, O’Reilly Media. (Eng mashhur AD bo‘yicha chuqur texnik qo‘llanma)
3. **William Stanek – “Windows Server Active Directory Administration”**, Microsoft Press. (AD boshqaruvi bo‘yicha amaliy qo‘llanma)
4. **Microsoft Learn – PowerShell for Active Directory** (PowerShell orqali AD obyektlarini boshqarish bo‘yicha rasmiy o‘quv materiali)
5. **Mark Minasi – “Mastering Windows Server”** (Windows Server va AD infratuzilmasiga oid keng qamrovli ma’lumotlar)
6. **TechNet Library – Active Directory Best Practices** (AD xavfsizligi, backup, audit va best practice bo‘yicha metodik materiallar)